

Museumvereniging Heritage-Erfgoed-Herensia exchange

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
1. Samenvatting en inleiding	3
2. Methode	6
3. Afkortingen	7
4. Hoe ziet het museale veld er in Caribisch deel van het Koninkrijk uit?	9
Tabel 4.1 Overzicht Musea per eiland (ABS SSS-eiland)	13
Tabel 4.2 Museale sector ABCSSS-eilanden: vereniging, bestuursvorm en financiering	14
5. Bevindingen	15
5.1 De noodzaak voor wederkerigheid en gelijkwaardigheid	15
5.2 Behoeftte aan professionalisering en inhoudelijke kennisuitwisseling	16
5.3 Beperkte middelen en vrijwilligers structuren	18
5.4 Toegang tot netwerken en ondersteuning bij fondsenwerving	19
5.5 Verbondenheid binnen en buiten het Koninkrijk	20
5.6 Digitalisering als hefboom én hindernis	22
6. Adviezen	25
6.1 Versterk de lokale aanwezigheid en netwerken	25
6.2 Doorkijk naar een volgende fase, begroting	28
7. Bronnenlijst	30
8. Appendix	32
Bijlage 8.1: Lijst van geïnterviewde sleutelpersonen, Europees deel van het Koninkrijk	23
Bijlage 8.2: Lijst van geïnterviewde sleutelpersonen, Caribisch deel van het Koninkrijk	24
Bijlage 8.3: Thema's van de verschillende uitwisseling tussen Europees en Caribisch Nederland, 2024-2025	34
Bijlage 8.4: Initiatieven in Caribisch Nederland	35
Bijlage 8.5: Overzicht van de meest terugkerende thema's uit de interviews, gerangschikt naar frequentie (1 = meest genoemd, 9 = minst genoemd)	38

Samenvatting en inleiding

Samenvatting onderzoeksrapport Heritage-Erfgoed-Herensia Exchange

uitgangspunten voor uitwisseling tussen musea en erfgoedinstellingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk, Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba en Europees Nederland

Kernboodschap uit de gesprekken

Zichtbaar onderdeel van het museale veld zijn, meer samenwerkingen, de mogelijkheid om kennis binnen het Koninkrijk te delen, zowel in persoon als digitaal, en dat bereikbaar te maken voor musea en erfgoedinstellingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Beantwoord de vraag naar studiereizen, uitwisseling, netwerkvorming en trainingen, met heldere richtlijnen en kaders voor aanvragen en overweeg aansluiting bij een bestaand systeem.

Bied musea op de eilanden een Caribisch lidmaatschap+ van de Museumvereniging aan met programma's zoals streaming van het landelijk congres.

Er is grote behoefte aan professionalisering en kennisuitwisseling. Organiseer toegang tot en uitwisseling met, netwerken en kennisorganisaties binnen het hele Koninkrijk.

Veranker structurele samenwerking tussen de Museumvereniging, Erfgoedacademie/Dutch Caribbean Heritage Platform, Cultuurfonds, en DutchCulture om het veld snel en gericht te bereiken. Houd rekening met verschillen tussen de zes eilanden en stimuleer lokaal eigenaarschap. Versterk lokale aanwezigheid via lokale contactpersonen.

Kernboodschap voor borging

Werk op de eilanden samen met het Cultuurfonds, met DutchCulture en met lokale contactpersonen voor de uitvoering van een zichtbare, heldere en doelmatige aanvraagprocedure voor studiereizen, training en samenwerkingen. Werk met vaste maximale richtbedragen en maximaal in te dienen aantallen per jaar, op vaste momenten. Verstevig het aanbod van het Dutch Caribbean Heritage Platform en andere kennispartners van de Museumvereniging voor brede kennisdeling met de aangesloten musea in Europees Nederland.

Succesfactoren

Wederkerigheid en gelijkwaardigheid in samenwerking is essentieel. In persoon ontmoeten versterkt digitale netwerken samenwerkingen.

Onderkennen het effect van taalverschillen (Papiamentu/Papiamento, Engels, Nederlands) in de toegankelijkheid van opleidingen, trainingen, netwerken en aanvragen en pas de informatie en werkwijze hierop aan.

Sluit aan bij netwerken, personen en contactpersonen van organisaties binnen het Europees- en Caribisch deel van het Koninkrijk die al een netwerk en aanwezigheid op een of meer van de zes eilanden hebben.

Investeer in contactpersonen voor netwerkvorming en voor begeleiding bij aanvragen en bouw monitoring en terugkoppeling vanaf het begin in de aanvraagprocedure in.

Inleiding onderzoeksrapport Heritage-Erfgoed-Herensia Exchange

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit een Europees en een Caribisch deel. In Europees Nederland is het museale veld stevig verankerd. Er bestaan gespecialiseerde opleidingen voor museale professionals, goed functionerende netwerken, structurele financiering en brede inhoudelijke ondersteuning. De Museumvereniging speelt hierin een centrale rol door musea inhoudelijk, beleidsmatig en financieel te versterken, en door kennisdeling tussen instellingen te faciliteren.

In Caribisch Nederland bevindt de erfgoedsector zich in opbouw. De situatie verschilt sterk per eiland. Op Sint Maarten is er één erfgoedinstelling: het Sint Maarten National Heritage Museum (SMNHM), een compacte ruimte van circa 60 m², gevestigd op de bovenverdieping van een gebouw (Sint Maarten Museum 2025; Foresee Foundation 2024). Het Monumentenfonds op Curaçao heeft een belangrijke rol in het beheer van historische gebouwen en er is een museumvereniging opgericht. De Association of Museums & Heritage of Curaçao (AMHC), ontwikkelt met een nieuw bestuur sinds 2025 actief initiatieven en heeft een publieksgerichte website gelanceerd. Dit vormt een eerste stap richting een sterkere museale infrastructuur (Museum of Curaçao 2025).

Zo kent elk eiland, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten, oftewel de ABC SSS-eilanden, elk een eigen sociaal-culturele, economische en historische context. Daarmee verschillen ook de behoeften, mogelijkheden en ambities op het gebied van erfgoedzorg en museale ontwikkeling aanzienlijk. Een terugkerende uitdaging is de verhouding tussen inkomen en kosten van levensonderhoud.

Het gemiddelde inkomen op de SSS-eilanden is ongeveer 65 procent van dat in Europees Nederland, terwijl de kosten van levensonderhoud sinds 2010 met 30 tot 40 procent hoger liggen. Zo verdient iemand op Bonaire bijvoorbeeld 650 euro, maar besteedt daarvan 560 euro aan basisvoorzieningen, terwijl in Europees Nederland bij een inkomen van 1000 euro de kosten ongeveer 400 euro bedragen (Oostindie en Veenendaal 2023; CBS 2024). In die context is deelname aan culturele instellingen minder vanzelfsprekend. Wat kun je verwachten van burgers als het gaat om participatie in musea wanneer zij moeite hebben om in hun eerste levensbehoeften te voorzien? Wat betekent het dan om onderdeel te zijn van hetzelfde Koninkrijk? Hoe geef je gezamenlijk vorm aan een culturele infrastructuur wanneer de uitgangspositie ongelijk is, er beperkte subsidiëring beschikbaar is en de geschiedenis wordt gekleurd door koloniale verhoudingen?

Volgens de internationale ICOM-definitie is een museum een permanente instelling zonder winstoogmerk, in dienst van de samenleving, gericht op het verzamelen, bewaren, interpreteren en tentoonstellen van materieel en immaterieel erfgoed. Musea behoren toegankelijk, inclusief en duurzaam te zijn, en te werken in actieve participatie met hun gemeenschappen.

Keramiekmuseum Prinsessehof, Leeuwarden.

Deze omschrijving benadrukt dat musea meer zijn dan gebouwen of collecties. Ze zijn plekken van ontmoeting, reflectie, kennisuitwisseling en maatschappelijke betrokkenheid. Daarom is het essentieel dat erfgoedinstellingen in Caribisch Nederland kunnen functioneren op een manier die past bij hun lokale sociaal-economische, taalkundige en culturele context. Taal speelt hierbij een belangrijke rol. Op de ABC-eilanden worden Papiamentu of Papiamento, Nederlands, Engels en Spaans gesproken, waarbij Papiamentu of Papiamento de dominante omgangstaal is in het dagelijks leven. Op de SSS-eilanden is Engels de officiële en meest gebruikte taal, naast het Nederlands (CBS 2019). Niet alle erfgoedprofessionals beheersen het Nederlands op het niveau van museale vakkennis, wat gevolgen heeft voor de toegankelijkheid van opleidingen, beleidsdocumenten en vaknetwerken in Europees Nederland.

Een letterlijke overdracht van museale modellen en structuren uit Europees Nederland is dan ook niet effectief. Wat werkt in Amsterdam of Utrecht, werkt niet automatisch op Aruba of Saba. Samenwerking vraagt om wederkerigheid, sensitiviteit voor lokale realiteiten en ruimte voor contextspecifieke oplossingen. Vanuit de wens om die samenwerking te versterken en om erfgoedprofessionals te ondersteunen bij het verder ontwikkelen van museale infrastructuur, is dit onderzoek opgezet in opdracht van de Museumvereniging.

Centraal staat de vraag:

Welke behoeften en kansen signaleren erfgoedprofessionals op de zes Caribische eilanden en in Europees Nederland voor duurzame, wederkerige kennisdeling en samenwerking binnen het museale veld, en welke rol kan de Museumvereniging hierin spelen?

2. Methode

In dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met mensen die werkzaam zijn bij erfgoedinstellingen op de zes ABCSSS-eilanden en in Europees Nederland. Daarbij richten wij ons op professionals die zich bezighouden met zowel materiële als immateriële cultuur. We vroegen niet alleen wat zij missen, maar vooral ook welke kansen zij zien voor samenwerking binnen het Koninkrijk. Dit deden wij via een combinatie van enquêteonderzoek en gestructureerde interviews. De enquêteonderzoeken vonden plaats met uitgeprinte of digitale vragenlijsten, beschikbaar in het Nederlands en Engels. Na het in kaart brengen van sleutelfiguren per Caribisch eiland en in Europees Nederland zijn interviews afgenomen. Waar mogelijk werden fysieke interviews gehouden, bijvoorbeeld op Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en in Europees Nederland. Daarnaast vonden digitale interviews plaats met sleutelfiguren uit Aruba, Bonaire en Saba. In totaal zijn zo'n 20 erfgoedprofessionals op de ABCSSS-eilanden geïnterviewd en 15 professionals in Europees Nederland. Naast de interviews zijn 20 informele gesprekken gevoerd met bestuurders, ambtenaren, politici en kunstenaars en bewoners over de positie van musea en erfgoed en samenwerking binnen het Koninkrijk. De onderzoeksperiode liep van januari 2025 tot augustus 2025. Deze periode omvat niet de eerdere voorbereidende overleggen, bezoeken en deskresearch.

Het onderzoek is uitgevoerd door Peggy Brandon/Moois, samen met Daven Inderson. Zhwendeline Pieter heeft meegelezen in de eindfase van het rapport.

Alle geïnterviewden zijn vooraf geïnformeerd over het doel van het onderzoek en het gebruik van hun antwoorden. De quotes in het onderzoek komen voort uit de gesprekken. Voor deelname en vermelding is expliciete toestemming gevraagd. Waar gewenst ontvingen zij een vergoeding gelijk aan het uurtarief van de projectleider. De interviews waren gestructureerd, met een vaste vragenlijst voor alle deelnemers, wat de analyse en vergelijking van resultaten vereenvoudigt. Wegens privacydoeleinden zijn alle antwoorden geanonimiseerd.

Bij de analyse van de verzamelde data is rekening gehouden met verschillen in infrastructuur, financiering en maatschappelijke context, om zo de behoeften en perspectieven van erfgoedprofessionals in verschillende contexten recht te doen. Naast de interviews en enquêtes is er een overzicht opgesteld van relevante erfgoedinitiatieven die tussen 2024 en 2025 in Europees Nederland, Caribisch Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn georganiseerd met snijvlakken op het museale veld. Deze zijn gestructureerd geanalyseerd op type, locatie, inhoud en relevantie voor kennisdeling. Dit overzicht biedt aanvullende context bij de geformuleerde behoeften van professionals. Tot slot zijn, parallel aan het veldonderzoek, gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van relevante landelijke instellingen, zoals het Mondriaan Fonds, DutchCulture en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), om lopende initiatieven voor kennisuitwisseling in kaart te brengen en de ervaringen van de medewerkers te onderzoeken.

We dachten dat wij kennis kwamen brengen, maar we ontdekten al snel hoeveel wij juist van hen konden leren.

3. Afkortingen

ABC	Aruba, Bonaire, Curaçao
ABC SSS	Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius, Saba
AMHC	Association of Museums & Heritage of Curaçao
BES	Bonaire, Sint Eustatius, Saba
CAS	Curaçao, Aruba, Sint Maarten
DNB	De Nederlandsche Bank
FCP	Fonds voor Cultuurparticipatie
ICOM	International Council of Museums
MAC	Museums Association of the Caribbean
NAAM	National Archeological Anthropological Memory Management
NAMA	National Archaeological Museum Aruba
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SABARC	Saba Archaeological Center
SMNHM	Sint Maarten National Heritage Museum
SSS	Sint Maarten, Sint Eustatius, Saba
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
VS	Verenigde Staten

4. Hoe ziet het museale veld er in Caribisch deel van het Koninkrijk uit?

De zes eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk kennen uiteenlopende vormen van museale infrastructuur. Hoewel er verschillen zijn in schaal, het aantal musea en de mate van professionalisering, zijn er ook duidelijke overeenkomsten. Op alle eilanden worden musea grotendeels gerund door vrijwilligers en zijn zij afhankelijk van incidentele subsidies en projectfinanciering. Structurele overheidssteun ontbreekt meestal, waardoor de institutionele continuïteit beperkt blijft. Deze afhankelijkheid van vrijwilligers is niet alleen het gevolg van wisselende financiering, maar hangt ook samen met bredere sociaaleconomische omstandigheden. De levensstandaard op de eilanden ligt relatief lager dan in Europees Nederland (CBS 2019; CBS 2023; CBS 2024). Veel musea worden draaiende gehouden door een kleine groep betrokkenen, die zich naast hun reguliere werk of andere taken, inzetten voor het behoud van erfgoed.

Daarnaast ontbreekt op alle zes ABCSSS-eilanden een specifiek opleidingsaanbod gericht op museaal werk. Dit draagt onder andere bij aan een zogenaamde braindrain, waarbij talentvolle jongeren en professionals vertrekken naar onder andere Europees Nederland (Staatscommissie Demografische Ontwikkeling, 2024). Ook zijn er lokaal weinig mogelijkheden om kennis te vergroten over collectiebeheer, publieksbegeleiding of het schrijven van tentoonstellings- en informatieteksten. Deze factoren belemmeren de ontwikkeling van een duurzaam museaal ecosysteem op de eilanden. Juist daarom is versterkte samenwerking met musea in Europees Nederland en de bredere Caribische regio van belang om kennis uit te wisselen en samenwerking te stimuleren om het museale veld in geheel het koninkrijk te versterken.

“

Doe niet aan gedwongen winkelnering, laat kennis niet alleen bij Nederland afnemen, wellicht willen ze meer regionale samenwerking met Brazilië, Cuba, Colombia en andere landen.

”

Aruba

Aruba telt 13 musea, waaronder het Nationaal Archeologisch Museum, het Community Museum in San Nicolas en diverse themamusea over onder meer sport, industrie en religie (NAMA 2025; Aruba 2025). De meeste musea zijn publiek toegankelijk en richten zich op nationaal erfgoed, archeologie en sociale geschiedenis. Hoewel er nog geen formele museumvereniging bestaat, vindt er wél samenwerking plaats via informele netwerken en thematische projecten. Er zijn circa 108.000 bewoners op het eiland.

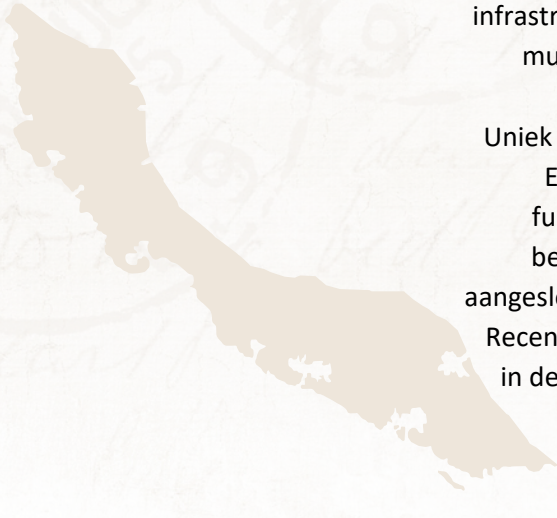
De musea op Aruba verschillen sterk in schaal, organisatie en professionaliteit. Een deel wordt gedragen door particuliere initiatieven en inkomsten uit toerisme, terwijl andere musea (in beperkte mate) worden ondersteund door overheidsfinanciering. De sector kent hierdoor een gemengd karakter, waarbij institutionele continuïteit en professionalisering afhankelijk blijven van incidentele middelen en individuele inzet.

Bonaire

Op Bonaire bevinden zich 4 musea. Het Terramar Museum richt zich op archeologie, slavernijgeschiedenis en klimaatverandering (ICOM, 2025). Het Mangazina di Rei functioneert als erfgoedcentrum en gemeenschapsruimte, en wordt gefinancierd door diverse partijen, waaronder de overheid van Bonaire en het bedrijfsleven (Mangazina di Rei, 2025). Het Bonaire Museum of Natural History en het kleinschalige Museo Chich'i Tan zijn enkele dagen per week geopend en worden grotendeels gerund door vrijwilligers. Deze musea zijn overwegend community-based en draaien op incidentele projectsubsidies en fondsen. Door de beperkte financiële middelen is het moeilijk om een reguliere openstelling en verdere professionalisering te realiseren. Het inwonertal van Bonaire is 26.500.

Curaçao

Met 27 20+ musea heeft Curaçao de meest uitgebreide museale infrastructuur van de zes eilanden. Het aanbod is thematisch zeer divers: van musea over slavernijgeschiedenis, de Tweede Wereldoorlog en maritiem erfgoed tot, kindermusea en private collecties. Uniek aan Curaçao is dat het als enige eiland beschikt over een Museum- en Erfgoedvereniging. Deze vereniging bestaat al meer dan twintig jaar en fungeert als platform voor samenwerking, kennisdeling en gezamenlijke belangenbehartiging. Naast musea zijn ook bredere erfgoedorganisaties aangesloten, zoals kunstgalerieën, historische landhuizen en natuurgebieden. Recentelijk is er een nieuw bestuur aangetreden, waarmee een nieuwe fase in de ontwikkeling van het museale en erfgoedveld is ingeluid. Ondanks de relatief sterke organisatiegraad zijn de meeste musea op het eiland afhankelijk van incidentele fondsen, projectmatige financiering en vrijwilligers. Curaçao telt circa 150.000 bewoners.

Saba

Saba kent 3 erfgoedinstellingen: het Major Osmar Ralph Simmons Museum, het Harry L. Johnson Museum en het Saba Heritage Center (SABARC). Deze zijn kleinschalig van opzet, draaien grotendeels op vrijwilligers en zijn sterk geworteld in de lokale gemeenschap. SABARC is actief op meerdere inhoudelijke terreinen, waaronder archeologie, biodiversiteit en slavernijgeschiedenis (Saba News, 2025; OCTA 2025). Structurele overheidssteun ontbreekt; de instellingen zijn grotendeels afhankelijk van incidentele subsidies en particuliere inzet. Daarnaast zijn er enkele familiehuizen als informeel museum ingericht. Het in aantal inwoners is ongeveer 2000.

Sint Eustatius

Sint Eustatius beschikt over een museum, een heritage center en het archeologisch instituut SECAR. Het Simon Doncker House wordt beheerd door de St. Eustatius Historical Foundation. Het museum is gevestigd in een gerestaureerd 18e-eeuws pand en richt zich op onder andere de koloniale geschiedenis van het eiland (Statia Government, 2025; DutchCulture, 2025). De collectie van het museum en het gebouw zijn in een matige staat van onderhoud. De foundation speelt al sinds 1974 een centrale rol in de erfgoedzorg op het eiland. Naast het museuminitiatief heeft zij in het verleden onder meer bijgedragen aan de oprichting van de monumentenwetgeving, het restauratieprogramma van het historische stadscentrum en de samenwerking met het archeologisch instituut SECAR. De governance is een ontwikkelpunt. Hoewel de institutionele infrastructuur relatief beperkt is, heeft de stichting een cultureel kader weten te creëren met inkomsten uit entreegelden, de verkoop van lokale ambachten, particuliere giften en incidentele projectsubsidies. Structurele overheidsfinanciering wisselt echter, wat het opbouwen van langetermijnbeleid en personele capaciteit bemoeilijkt. In Sint Eustatius wonen 3300 mensen.

Sint Maarten

Sint Maarten kent één museum: het Sint Maarten National Heritage Museum (SMNHM). Het museum liep forse schade op, toen in 2017, de orkaan Irma, 91% van de gebouwen op het eiland beschadigde en is sindsdien in herstel (Rode Kruis 2022). Het SMNHM beschikt over een beperkte fysieke ruimte van circa 60 m² en kampt met structurele onderfinanciering. Het personeel bestaat deels uit vrijwilligers, deels betaald personeel, dankzij incidentele fondsen. Er is dringend behoefte aan investeringen in herinrichting, onderhoud en professionele ondersteuning om de museale functie duurzaam te herstellen. In Sint Maarten wonen ongeveer 43.000 personen.

Tabel 4.1 Overzicht Musea per eiland (ABS SSS-eiland)

Eiland	Musea
Aruba	Fort Zoutman & Historical Museum, National Archaeological Museum, Museum of Antiquities Aruba, Aruba Aloe Museum & Factory, Museum of Industry, San Nicolas Community Museum, Model Trains Museum, Sports Museum of Aruba, Shell/Industry Museum, Schelpenmuseum, Bible Museum, De Olde Molen, Rococo Plaza Museum
Bonaire	Terramar Museum, Mangazina di Rei, Bonaire Museum of Natural History, Museo Chich'i Tan
Curaçao	WWII Museum Curaçao, Postmuseum, Curaçaosch Museum, Museo Tula, Kura Hulanda, Maritiem Museum, Jewish Museum Curaçao, Landhuis Bloemhof, Manor Savonet Museum, Kas di pal'i maishi, Octagon Museum, Children's Museum, Museo di Tambú Shon Cola, Yubi Kirindongo Museum, Yotin Kortá Money Museum, Landhuis Rooi Catootje, Protestants Cultureel Museum, Beeldentuin Blue Bay, Landhuis Ascension, Galerij Habaai, Art Foundation Curacao, The Fort Church Museum, Den Paradera, Mongui Maduro Museum en Bibliotheek, Museo Vikto Bartholomeus, Museo Shapo 'Ka'i Orgel', Museo Aeronautiko Curaçao
Sint Maarten	Sint Maarten National Heritage Museum
Sint Eustatius	Simon Doncker House (Sint Eustatius Historical Foundation Museum) het heritage center en het archeologisch instituut SECAR
Saba	Harry L. Johnson Museum, Saba Heritage Center, Major Osmar R. Simmons Museum, historische familie-musea.

Tabel 4.2 Museale sector ABCSSS-eilanden: vereniging, bestuursvorm en financiering

Eiland	Museumvereniging aanwezig	Bestuursvorm(en)	Financieringsstructuur (Overheids- of fondsen)
Aruba	x	Overheids musea, stichtingen, particuliere initiatieven	Beperkte overheidssteun; vooral fondsen, project subsidies, privé financiering
Bonaire	x	Community-based, kleinschalig en particulier	Beperkte overheidssteun, incidentele steun fondsen en subsidies
Curaçao	Ja	Overheids musea, stichtingen, particuliere initiatieven	Beperkt structurele steun, voornamelijk fondsen, projectsubsidies, privé financiering
Sint Maarten	x	Stichting, weinig structurele coördinatie	Incidentele donaties en fondsen
Sint Eustatius	x	Stichting met overheidssteun	Fondsen, project subsidies
Saba	x	Stichting, privé initiatief, vrijwilligers	Geen structurele overheidssubsidie; afhankelijk van vrijwilligers en incidentele fondsen

5. Bevindingen

De museale gesprekspartners op Curacao, Saba, Sint Maarten, Sint Eustatius, Aruba en Bonaire, benoemen zes structurele factoren die de ontwikkelingen in het museale veld en daarmee samenwerking in het koninkrijk beperken: gebrek aan beleidsstructuren, beperkte financiële middelen, nog weinig eigen netwerken, wisselingen in personeel, versnipperde infrastructuur en geen langdurige politieke strategie. Tegelijkertijd is er grote bereidheid tot samenwerking, mits deze gelijkwaardig, wederkerig en duurzaam is. Dit hoofdstuk onderzoekt wat professionals aan beide zijden van de oceaan nodig achten voor een betekenisvolle uitwisseling binnen het museale veld van het Koninkrijk.

5.1 De noodzaak voor wederkerigheid en gelijkwaardigheid

Erfgoedprofessionals benadrukken dat structurele ongelijkheden benoemd moeten worden om een gelijkwaardige uitwisseling mogelijk te maken. De wens tot samenwerking met Europees Nederland is groot, maar moet gepaard gaan met wederkerigheid. Dat betekent: gezamenlijke agenda-setting, waardering van elkaars expertise, en in sommige gevallen het leiderschap toevertrouwen aan erfgoedprofessionals of instellingen op de ABC-SSS-eilanden. Uit de gesprekken blijkt dat uitwisselingen nu vaak als eenrichtingsverkeer worden ervaren: professionals uit Europees Nederland reizen naar de eilanden, maar het omgekeerde gebeurt nauwelijks. De oorzaken hiervan liggen in het ontbreken van reisbudgetten en het gebrek aan institutionele overheidssteun. Bovendien hebben Caribische musea hun eigen benaderingen, vaak sterk gemeenschapsgericht. Musea zijn er niet alleen plekken van educatie of tentoonstelling, maar ook van sociale samenkomst, zoals zondagochtend bijeenkomsten met soep en wat te drinken, waarbij immaterieel erfgoed minstens zo belangrijk is, of zelfs belangrijker is dan, het materiële erfgoed. Het gaat in die hoedanigheid meer om het samenkomen, het delen van verhalen en gewoontes dan een eventuele tentoonstelling of kunstobject.

Er leeft daarnaast frustratie over het gevoel dat kennis en informatie vaak worden “opgehaald” door professionals uit Europees Nederland, zonder dat er iets terugvloeit naar de lokale gemeenschappen. Gelukkig zijn er ook goede voorbeelden. Zo reisden medewerkers van de RCE begin 2025 af naar Saba, onder randvoorwaarden die in samenspraak met erfgoedprofessionals op het eiland waren opgesteld. De bevindingen moesten beschikbaar worden gesteld aan alle inwoners, bijvoorbeeld via posters en Facebook, het meest gebruikte sociale mediaplatform op Saba, zodat de hele gemeenschap toegang kreeg tot de resultaten. Het digitaliseringstraject voor erfgoedinstellingen, Het Dutch Caribbean Digital Heritage Network wordt ook als een gelijkwaardig project genoemd waar de professionals van een aantal eilanden leidend zijn. Kortom, als je iets op de zes eilanden wilt bewerkstelligen, zul je dit samen met de mensen daar moeten doen, met wederkerigheid, transparantie en respect voor lokale kennis als uitgangspunt.

Echte uitwisseling vraagt om meer dan een moment; het vraagt om wederkerigheid en een relatie voor de lange termijn.

5.2 Behoeftte aan professionalisering en inhoudelijke kennisuitwisseling

Zowel instellingen op de ABC- als de SSS-eilanden, evenals in Europees Nederland, geven aan meer (inhoudelijke) kennis te willen delen binnen het Koninkrijk. Er is een duidelijke behoefte aan samenwerking op thema's zoals collectiebeheer, digitalisering, tijdelijke tentoonstellingen en educatie. Daarbij gaat het niet alleen om het verkrijgen van expertise, maar juist om het creëren van een structurele leeromgeving waarin musea en erfgoedinstellingen van elkaar kunnen leren.

Kennisinstellingen en musea in Europees Nederland, zoals de Reinwardt Academie, de ErfgoedAcademie, het Nationaal Archief, Allard Pierson, het Bonnefantenmuseum, de Groninger Archieven, Museum van Loon en het Maritiem Museum Amsterdam, hebben aangegeven de samenwerking binnen het bredere Koninkrijk graag te willen verkennen. Zij beschikken over expertise, bestaande netwerken en inhoudelijke interesse, die kunnen bijdragen aan het versterken van de museale infrastructuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Tegelijkertijd benadrukken professionals dat samenwerking niet incidenteel mag zijn. Duurzaamheid en wederkerigheid zijn kernwaarden die steeds terugkeren in de gesprekken. Een treffend voorbeeld hiervan is het verkenningstraject dat Museum van Loon in 2023 startte op Curaçao. In overleg met een lokale liaison werd een agenda, waarmee het museum langs tien verschillende musea op het eiland ging. Wat begon als een verkennend idee groeide via deze gesprekken uit tot een gezamenlijk project tussen Museo Tula, Museum van Loon en de Historic House Trust in New York. Dit project bevindt zich momenteel in de opstartfase.

Deze ervaring laat zien dat structurele samenwerking begint met het nemen van tijd voor elkaar: luisteren, begrijpen en ervaren in welke context de ander werkt. Alleen dan ontstaat er ruimte voor **gelijkwaardigheid**. Pas wanneer die basis gelegd is, kan samenwerking effectief en duurzaam zijn. Zonder dat wederzijds begrip is het lastig je in de leefwereld van de ander te verplaatsen. Dit zorgt ervoor dat digitale uitwisseling niet altijd effectief is. Daarnaast verschilt de **mate van digitalisering** tussen de eilanden. Waar op de ABC-eilanden digitalisering al verder gevorderd is, staan veel SSS-eilanden nog aan het begin van deze ontwikkeling. Dit maakt fysieke ontmoetingen extra belangrijk als startpunt voor samenwerking.

Daarna kunnen digitale middelen, zoals kennisdelingsplatforms, online trainingstrajecten, de samenwerking verdiepen.

Informatievoorziening op gebouwen door Monumentenfonds Curaçao

5.3 Beperkte middelen en vrijwilligers structuren

Op de eilanden werken veel erfgoedinstellingen met **beperkte financiële middelen en afhankelijkheid van vrijwilligers**. Projecten worden vaak slechts tijdelijk gefinancierd en draaien zelden op structurele basis. Tegelijkertijd ontvangen de eilanden regelmatig werkbezoeken van organisaties zoals de RCE, UNESCO en De Nederlandsche Bank (DNB). Hoewel deze bezoeken waardevol kunnen zijn, leggen ze ook druk op lokale erfgoedprofessionals die vaak al te maken hebben met **beperkte capaciteit**. Een programma voor de vele bezoekers maken, ze begeleiden en de besprekingen leggen beslag op de vaak fragile bezetting. Dit speelt op alle zes eilanden, maar is op de bovenwindse eilanden (SSS-eilanden) het meest voelbaar, waar de infrastructuur en de personele bezetting het kwetsbaarst zijn. Dit neemt tijd weg van het strategisch focussen op erfgoedontwikkeling, behoud en samenwerking op de bovenwindse eilanden.

“ *They put a lot of pressure on us, but we simply don't have the capacity. When you create rules or launch pilots, you have to consider that Saba has only 2 cultural heritage professionals, while Curaçao has 75.* ”

Vrijwilligers zijn essentieel om musea op de eilanden draaiende te houden. Door het ontbreken van structurele overheidssteun en kleine personeelsbestanden is het lastig om fondsen aan te vragen, programma's te ontwikkelen of (internationale) partnerschappen aan te gaan. Tegelijkertijd vormt dit een barrière voor de verduurzaming van de sector en het opzetten van structurele uitwisseling binnen het Koninkrijk.

Ook **arbeidsvoorwaarden** zijn een punt van zorg. Musea op de eilanden geven aan dat het **gebrek aan zekerheid** en **toekomstperspectief** het moeilijk maakt om jonge mensen aan te trekken en te behouden. Verbetering van arbeidsvoorwaarden, inclusief ontwikkelingsmogelijkheden zoals stages, traineeships, reisbudgetten.

Een structureel en **duurzaam** uitwisselingsprogramma kan bijdragen aan zowel de ontwikkeling van professionals als het behoud van talent. Daarbij moet worden gestreefd naar **wederkerigheid**: uitwisseling mag geen eenrichtingsverkeer zijn.

Er kan:

- **Inter-eilandelijk** worden uitgewisseld, tussen de zes eilanden (ABC SSS-eilanden)
- **Koninkrijksbreed** worden samengewerkt, tussen Caribisch Nederland (BES-eilanden), de Caribische deel van het Koninkrijk (CAS-eilanden) en Europees Nederland;
- **Op alle functieniveaus** worden geïnvesteerd.

“ *Samenwerking is goed, maar zelf kunnen, op termijn, is nog belangrijker.* ”

5.5 Verbondenheid binnen en buiten het Koninkrijk

Er is een duidelijke wens om de verbondenheid binnen het Koninkrijk te versterken. Daarbij wordt het belang onderstreept van gelijkwaardige samenwerking met Europees Nederland én van onderlinge uitwisseling tussen de zes eilanden. Momenteel ontbreekt het aan structurele interactie, wat leidt tot wederzijds onbegrip en een gebrekkige kennis van elkaars werkwijzen. Dit vertaalt zich in eenzijdig samengestelde symposia, beperkte vertegenwoordiging en weinig samenwerking tussen Europees Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Een belangrijke barriere is het ontbreken van helderheid over wie er leidend is in een uitwisseling. Wie faciliteert de museale uitwisseling binnen het Koninkrijk? Bij fondsenaanvragen ziet het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) de eilanden als internationale partners, terwijl DutchCulture hen beschouwt als binnenlands partners. Er ontbreekt een centrale beleidslijn die richting geeft aan het cultuurbeleid van Europees Nederland ten aanzien van de zes eilanden. Vaak is het onduidelijk of het ministerie van Binnenlandse of Buitenlandse Zaken verantwoordelijk is. Dit terwijl alle delen van het Koninkrijk onder een gezamenlijk Statuut vallen. Er is behoefte aan een coördinerende partij of afdeling die langdurige en wederkerige samenwerking structureel mogelijk maakt.

In 2025 organiseerde DutchCulture een eenmalig bezoek van jonge museum- en erfgoedprofessionals van de zes eilanden aan Nederland. Deze reis was waardevol: deelnemers legden contacten met professionals binnen het Nederlandse cultureel erfgoed, breidden hun netwerk uit, deden nieuwe kennis en expertise op, en leerden elkaar onderling beter kennen. Voorafgaand aan het bezoek kenden veel deelnemers van de zes eilanden elkaar nog niet; ook onderling was er weinig bekendheid. Na afloop van de reis bleef het contact vooral bestaan via een gezamenlijke groepsapp en informeel contact met medewerkers van DutchCulture voor advies en netwerkondersteuning. Hoewel dit bijdraagt aan het opbouwen van relaties en samenwerking, is het geen solide basis voor structurele of langdurige projecten.

Dit benadrukt het belang van een **duidelijke doorvertaling**: het mag niet alleen bij bewustwording blijven wanneer een evenement wordt georganiseerd. Hetzelfde is het geval na afloop van een waardevolle uitwisseling in 2024 door de erfgoedacademie met meer dan 60 deelnemers verdeeld over alle 6 eilanden. Er moet een concrete **call to action** volgen, en er moeten voldoende middelen beschikbaar zijn zodat deelnemers daadwerkelijk met elkaar aan de slag kunnen.

“Ze vallen nergens binnen, ze zijn geen internationale partners en ook geen onderdeel van vasteland Europa, dus werd er vanuit het rijk weinig gedaan.”

Hoe creëer je een gelijkwaardige samenwerking?

Zeggenschap:

Betrek vertegenwoordigers van de eilanden vanaf het begin. Geef hen invloed op de agenda, de vorm en de middelen van de samenwerking. Zonder gedeeld eigenaarschap is langdurige samenwerking moeilijk vol te houden.

Middelen:

Op de eilanden ontbreekt het vaak aan middelen om projecten daadwerkelijk van de grond te krijgen. Zonder voldoende financiering, tijd en ondersteuning blijft duurzame samenwerking een loos begrip.

Taal:

Zorg voor communicatie in Nederlands, Engels en Papiaments.

Vertegenwoordiging:

Zorg voor herkenning en vertegenwoordiging vanuit alle eilanden. Een Bonairiaan is geen Sabaan. Behandel de eilanden niet als één homogene groep, maar zie en respecteer de verschillen.

Training en kennisdeling:

Stimuleer wederzijdse uitwisseling: gemeenschapsgericht werken, fondsenwerving, omgaan met vrijwilligers, storytelling, buddy-systemen, best practices, personeelszaken, AI en nog veel meer.

“

*Het is lastig om samen te werken
als je niet weet wat de ander doet.*

”

Museum van Loon zoekt actief samenwerking met landen waarmee de naamgevende familie van het museum een geschiedenis deelt. Dit schilderij van Kehinde Wiley komt voort uit een samenwerking tussen het museum, de schilder en Surinaamse partners.

5.6 Digitalisering als hefboom én hindernis

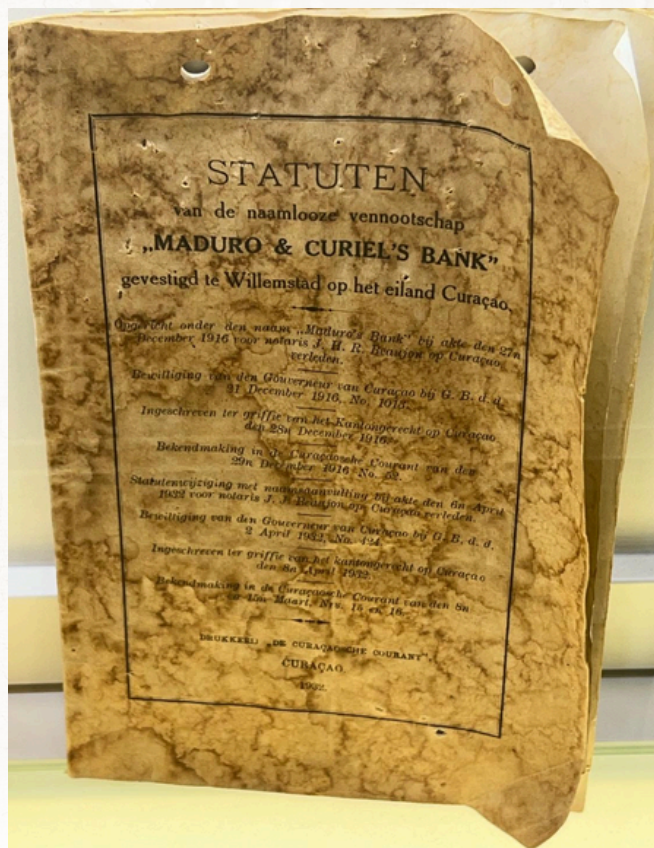
Digitalisering wordt erkend als een sleutel tot zichtbaarheid, participatie en kennisdeling, en is vaak ook een vereiste om in aanmerking te komen voor fondsen. Toch blijft het voor veel musea op de eilanden een uitdaging vanwege gebrekkige technische infrastructuur, beperkte digitale vaardigheden en het ontbreken van structurele financiering. Gezien de toename van investeringen en belangstelling op het gebied van digitalisering liggen hier kansen voor gezamenlijke projecten. Denk bijvoorbeeld aan digitale tentoonstellingen, online kennisplatforms en interregionale samenwerking rondom storytelling, AI en governance. Om deze kansen daadwerkelijk te benutten, moeten er echter voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om samenwerking binnen het Koninkrijk van de grond te krijgen.

De toenemende mate van digitalisering vormt een belangrijke basis. Zoals eerder benoemd, wordt deze ontwikkeling vooral benut door de Benedenwindse Eilanden, en nog onvoldoende door de Bovenwindse Eilanden. Uit figuur 5.1 blijkt dat digitalisering het meest terugkerende thema is binnen fondsenwerving, webinars en cursussen tussen Europees en Caribisch Nederland. Toch ontbreekt het aan structurele uitwisseling binnen het Koninkrijk. De interactie bestaat nu grotendeels uit webinars en werkbezoeken vanuit Nederland naar het Caribisch deel van het Koninkrijk, en is zelden gericht op museale ontwikkeling. De enquête van DCHP (zie figuur 5.2) onderstreept bovendien dat er op de eilanden behoefte is aan praktische ondersteuning: hoe ga je om met je erfgoed, hoe verzorg je monumenten, hoe vertel je het verhaal eromheen, en hoe trek je bezoekers naar je museum?

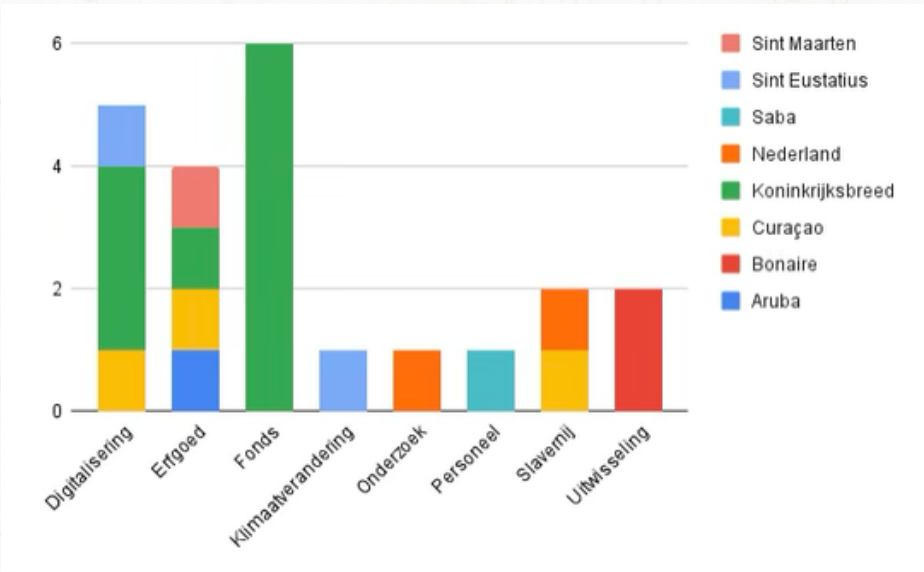
Digitalisering kan hiervoor een instrument zijn, mits er voldoende middelen beschikbaar zijn én er partijen zijn die hierin het voortouw nemen. Organisaties zoals Netwerk Digitaal Erfgoed, DCHP en Erfgoed Digitaal spelen hierin al een voortrekkersrol bij het ontwikkelen van een duurzame digitale infrastructuur.

Ook de Museumvereniging zou hierin een actieve rol kunnen vervullen. Digitalisering biedt namelijk niet alleen technische mogelijkheden, maar ook de kans om nieuwe verhalen te vertellen, nieuwe tentoonstellingen te ontwikkelen en nieuwe museale uitwisseling binnen het Koninkrijk te bewerkstelligen. Juist deze kansen worden in het huidige museale landschap nog niet voldoende benut of structureel geborgd door een overkoepelende organisatie.

**Why would I take my child?
The museum has exactly the
same exhibit as when I was a
child.**

Figuur 5.1: Terugkerende thema’s bij bestaande initiatieven (webinars, bezoeken, symposia, fondsen) tussen Europees en Caribisch Nederland, 2024-2025

Figuur 5.2: Belangrijkste thema’s voor Dutch Caribbean Heritage Platform, 2024

Questionnaire Dutch Caribbean Heritage Platform (DCHP) 2024					
	NOT IMPORTANT	NEUTRAL	IMPORTANT	TOTAAL	GEWOGEN GEMIDDELDE
Slavery history & museum	0.00% 0	23.08% 3	76.92% 10	13	
Sustainability	0.00% 0	23.08% 3	76.92% 10	13	
Impact of climate change on heritage	0.00% 0	30.77% 4	69.23% 9	13	
Second World War heritage	0.00% 0	69.23% 9	30.77% 4	13	
Describe and protect monuments	0.00% 0	0.00% 0	100.00% 13	13	
Heritage and living environment	0.00% 0	0.00% 0	100.00% 13	13	
Recruiting and retaining volunteers	7.69% 1	46.15% 6	46.15% 6	13	
Industrial heritage	0.00% 0	61.54% 8	38.46% 5	13	
Religious heritage	0.00% 0	53.85% 7	46.15% 6	13	
Preservation and maintenance of monuments	0.00% 0	0.00% 0	100.00% 13	13	
Participation and heritage	7.69% 1	0.00% 0	92.31% 12	13	

“The region has a lot to offer. Ik was in Cuba voor een congres en we kunnen daar veel van leren”

6. Adviezen

6.1 Versterk de lokale aanwezigheid en netwerken

1. Integratie in de Museumvereniging

Maak musea op de zes eilanden **lid van de Museumvereniging** en zorg dat zij actief kunnen deelnemen aan nationale initiatieven, zoals de Museumkaart en gezamenlijke marketingactiviteiten. Dit vergroot de zichtbaarheid van musea, faciliteert samenwerking en versterkt hun positie als museale instellingen.

Maak **museale samenwerking** het uitgangspunt van alle initiatieven, in plaats van uitsluitend te focussen op het slavernijverleden. Richt je op thema's zoals collectiebeheer, tijdelijke tentoonstellingen, storytelling, governance en subsidieaanvragen (bijvoorbeeld bij het Mondriaanfonds, dat door velen als complex wordt ervaren). Vergeet hierbij niet de verschillen tussen de Boven- en Benedenwindse eilanden (infrastructuur, taal, museale capaciteit).

Faciliteer fysieke mobiliteit en netwerken binnen de eilanden. Hoge kosten beperken het reizen. Ook bestaat er een psychologische afstand met Europees Nederland. Het is belangrijk om zowel digitale als fysieke ontmoetingen en werkbezoeken te faciliteren, zodat professionals elkaar persoonlijk leren kennen en duurzame relaties kunnen opbouwen. Zonder wederzijds begrip gaat samenwerking moeizaam.

2. Versterk de lokale aanwezigheid en netwerken

Wees aanwezig op de benedenwindse en bovenwindse eilanden. Met een lokale contactpersoon die een breed netwerk op de eilanden onderhoudt. Dit biedt de kans om als aanspreekpunt te dienen voor musea en erfgoedprofessionals.

Zoek samenwerking en integratie met bestaande instellingen. Denk aan het inzetten van een lokale adviseurs op ZZP-basis, namens RCE, DutchCulture, Mondriaan Fonds, de Erfgoedacademie en de Museumvereniging, die de zes eilanden kan ondersteunen en verbinden. Of verken de mogelijkheid om aan te sluiten bij het Cultuurfonds, dat een kantoor heeft op Curaçao.

Ondersteun gemeenschapsgericht werken en eigenaarschap. Er is behoefte aan een verbindende partij die musea uit het Caribisch en Europees deel van het Koninkrijk samenbrengt. De Museumvereniging kan hier een sleutelrol spelen, bijvoorbeeld door een centraal platform op te zetten waar musea elkaar vinden, begeleiding krijgen en gezamenlijke financiering kan worden georganiseerd

3. Verdiep je in de verschillen tussen de 6 eilanden

De diversiteit tussen de eilanden moet als uitgangspunt dienen. Zowel in erfgoedpraktijken als in beleidsontwikkeling is maatwerk noodzakelijk om recht te doen aan de uiteenlopende historische, culturele en sociale contexten. Zoek hierbij aansluiting bij:

- het onderzoek van Arminda Franken Ruiz (RCE),
- de cursussen van de Reinwardt Academie,
- de netwerkfunctie van DutchCulture.

Organiseer tweetalige evenementen (Nederlands en Engels) en zorg dat professionals van de zes eilanden vanaf het begin worden betrokken bij uitwisselingen, cursussen en stages, omdat zij zelf het beste weten waar de behoeften liggen.

Uit de interviews blijkt dat er vaak het gevoel heerst dat er over de eilanden wordt gesproken, en niet met hen. Verschillen in omvang, taal en infrastructuur worden daarbij onvoldoende erkend. Ook is de samenwerking vaak eenzijdig: er wordt vooral gehaald in plaats van structureel samengewerkt. Het versterken van lokaal eigenaarschap en gelijkwaardigheid is daarom van belang.

4. Creëer duurzame arbeidsperspectieven en kennisuitwisseling

Het stimuleren van werkgelegenheid binnen de erfgoedsector op de zes eilanden moet een expliciet doel zijn. Dit kan door:

- werkbezoeken en beurzen beschikbaar te stellen, zodat medewerkers ervaring kunnen opdoen op een ander eiland of in Europees Nederland;
- wederzijdse stages en traineeships te ontwikkelen, om talent te binden en kennisuitwisseling tussen musea te bevorderen;
- toegang te bieden tot inhoudelijke trainingen, in samenwerking met RCE en de Erfgoedacademie, DutchCulture en de Reinwardt Academie, op het gebied van behoud, beheer en museale praktijk.

Zo wordt de sector aantrekkelijker voor lokale professionals, Europees Nederlanders en de diaspora, en verbetert het arbeidsaanbod op de eilanden.

5. Zorg voor toegankelijke procedures

Subsidie- en ondersteuningsstructuren vanuit Europees Nederland sluiten vaak niet aan bij de schaal en context van de eilanden. Het vereenvoudigen van procedures, inclusief duidelijke informatievoorziening en begeleiding, is noodzakelijk om participatie te vergroten.

Wanneer er beurzen worden aangeboden, kan het centrale platform Rijkscultuurfondsen (sinds 2025) worden benut als overzichtelijk loket voor de zes eilanden.

Momenteel ontbreekt directe museale financiering; dit moet nadrukkelijk worden meegenomen.

6 . Veranker structurele ondersteuning vanuit RCE en DutchCulture

Instellingen als de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en DutchCulture bieden nu vaak incidentele ondersteuning, maar er ontbreekt een partij die structureel investeert in de zes eilanden.

Er is behoefte aan langetermijnprogramma's die:

- bewustwording creëren,
- terugkerend zijn,
- financiële middelen beschikbaar stellen voor trainingen, collectie-deling en gezamenlijke tentoonstellingen.

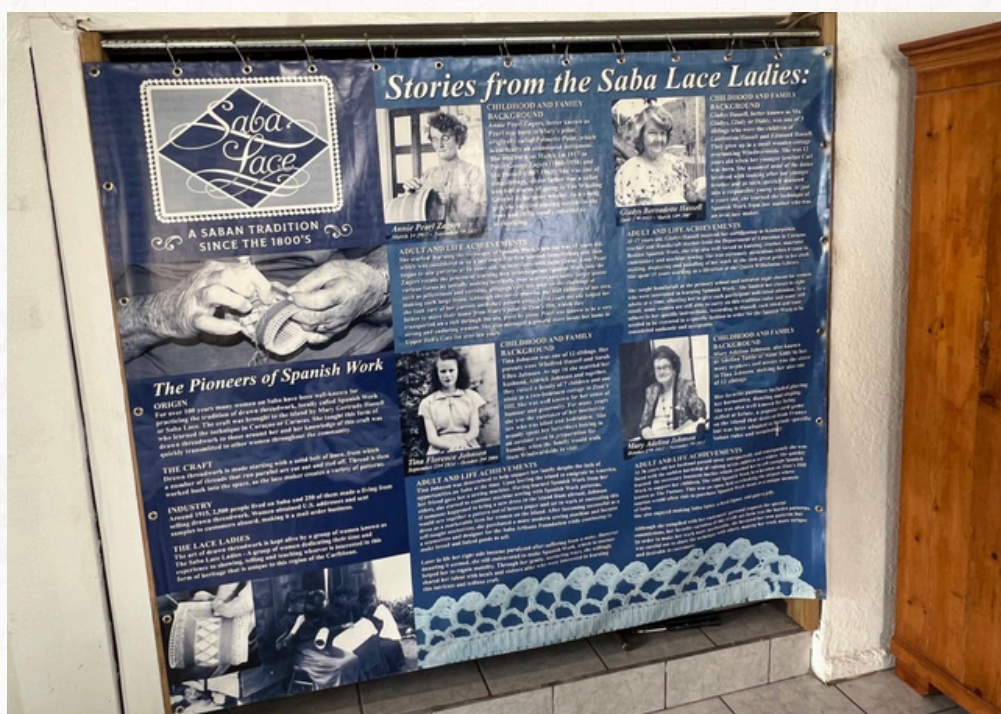
Tot een aantal jaar geleden vielen de eilanden tussen wal en schip omdat zij geen onderdeel waren van internationaal cultuurbeleid. Nu RCE sinds 2024 werkbezoeken uitvoert en in 2027–2028 museale trainingen wil aanbieden, ligt er een kans om dit anders te doen. Stem zoveel mogelijk af met RCE en DutchCulture om dubbel werk te voorkomen en samenwerking te faciliteren.

7 . Activering en eigenaarschap van lokale professionals

Het is belangrijk dat professionals op de eilanden actief worden betrokken bij besluitvorming en projectontwikkeling. Initiatieven moeten in samenwerking met hen worden opgezet, zodat lokale kennis en expertise benut worden. Denk hierbij aan *'making a way out of no way'* en het gemeenschapsgericht organiseren van museale activiteiten, wat vaak leidend is op de eilanden. Kijk daarbij nadrukkelijk naar hun eigen behoeften (zie Figuur 5.2)

8. Stimuleren van governance en structurele ondersteuning

Verbetering van *cultural governance* is cruciaal: het vergemakkelijkt fondsenwerving, maakt samenwerking duidelijker en draagt bij aan de duurzaamheid van projecten. Maak governance onderdeel van cursussen en trainingen om lokale capaciteit te versterken.

7. Bronnenlijst

Amigoe. "Jude Finies blikt terug op 7 jaar aan het roer van Terramar Museum." 2025.

Aruba. "Aruba's Musea." 2025. <https://www.aruba.com/nl/activiteiten/kunst-en-cultuur/musea>.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). "De Nederlands-Caribische eilanden in het kort." 2019.

[https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2019/beroepsbevolking-op-de-nederlands-caribische-eilanden/1-](https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2019/beroepsbevolking-op-de-nederlands-caribische-eilanden/1-inleiding#:~:text=De%20Nederlands%20Caribische%20eilanden%20in%20het%20kort&text=Aruba%2C%20Bonaire%20en%20Cura%C3%A7ao%20zijn,belangrijkste%20voertalen%20op%20deze%20eilanden)

[inleiding#:~:text=De%20Nederlands%20Caribische%20eilanden%20in%20het%20kort&text=Aruba%2C%20Bonaire%20en%20Cura%C3%A7ao%20zijn,belangrijkste%20voertalen%20op%20deze%20eilanden](https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2019/beroepsbevolking-op-de-nederlands-caribische-eilanden/1-inleiding#:~:text=De%20Nederlands%20Caribische%20eilanden%20in%20het%20kort&text=Aruba%2C%20Bonaire%20en%20Cura%C3%A7ao%20zijn,belangrijkste%20voertalen%20op%20deze%20eilanden).

Centraal Bureau voor de Statistiek CBS). Monitor Brede Welvaart en SDG's Caribisch Nederland.

2024. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/monitor-brede-welvaart-caribisch-nederland>

Centraal Bureau voor de Statistiek CBS). Hoge tevredenheid ondanks lage materiële welvaart in Caribisch

Nederland. 2023. https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/48/hoge-tevredenheid-ondanks-lage-materiele-welvaart-in-caribisch-nederland?utm_source=chatgpt.com

Curaçao.Nu. 'Musea Curaçao moeten balans zoeken in koloniaal erfgoed' 2025.

<https://www.curacao.nu/nieuws/geschiedenis/76661/musea-curacao-moeten-balans-zoeken-in-koloniaal-erfgoed>

Eerste Kamer. "RAPPORT VAN DE STAATSCOMMISSIE DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN CARIBISCH NEDERLAND 2050." 2024.

https://www.eerstekamer.nl/id/vmiyip49fw7l/document_extern/gerichte_groei_rapport_van_de/f=/vmiyiqu7u4p.pdf

Foresee Foundation. "Portraits Amaris Richardson." 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=sTAcSpye2z0>

ICOM. "ICOM Talks 3 juli 2025 with Jude Finies." 2025. <https://www.youtube.com/watch?v=9OxeIPHYj4>.

ICOM. "Museumdefinitie." ICOM Nederland. 2025. <https://icom.nl/nl/over-icom/museumdefinitie>.

Infobonaire. "Bonaire's Musea." 2025. <https://infobonaire.com/about-bonaire/history/bonaire-museums/>.

Mangazina di Rei. "Mangazina di Rei - Cultural Park Opslagplaats van de Koning ." 2025.

<https://www.mangazinadirei.org/mangazinadirei.com/index.php>

Museum of Curaçao. "About Us." 2025. <https://museumsocuracao.com/about-us/>.

National Archaeological Museum Aruba. "Co-financing." 2025. <https://manaruba.org/about-us>.

Oostindie, Gert, en Wouter Veenendaal. Ongemak: Zes Caribische Eilanden en Nederland. 2023.

Overseas Countries and Territories Association (OCTA). "Saba Archaeological Center (SABARC)." 2025.

<https://www.overseas-association.eu/community/saba-archaeological-center-sabarc/>

Rijkscultuur Fondsen. Alle Regelingen. 2025. <https://rijkscultuurfondsen.org/nl/regeling/>

Rode Kruis. "Sint-Maarten na Orkaan Irma." 2022. <https://www.rodekruis.nl/wat-doen-wij/hulp-wereldwijd/sint-maarten/#:~:text=Toen%20orkaan%20Irma%20op%20woensdag,drinkwater%2C%20eten%20en%20onderdak%20nodig.>

Saba News. "Cultural Heritage Agency of the Netherlands Explores Saba's Rich History and Landscape." 2025. <https://saba-news.com/cultural-heritage-agency-of-the-netherlands-explores-sabas-rich-history-and-landscape/>

Saba Tourism. "Museums Saba." 2025. <https://www.sabatourism.com/places/category/museums/>.

Sint Eustatius Historical Foundation Museum. 2025. <https://statiatourism.com/enjoy-fully/culture/sint-eustatius-historical-foundation-museum-eng/>

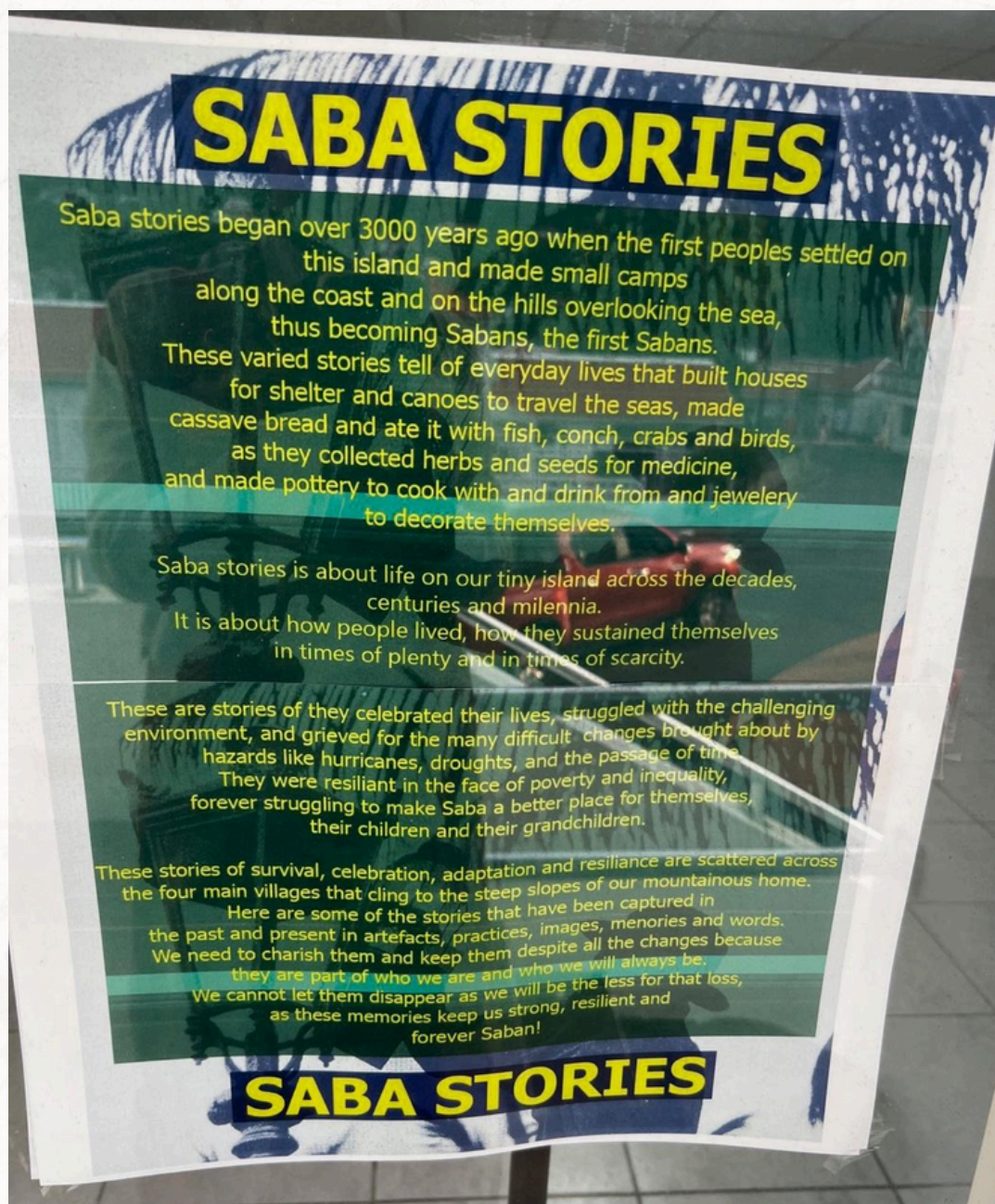
Sint Maarten National Heritage Museum. "About." 2025. <https://www.sintmaartenmuseum.org/>.

Statia Government. "History." 2025. <https://www.statiagovernment.com/residents-visitors/culture-events/history>.

Tripadvisor. "Musea op Saba." 2025. <https://www.tripadvisor.com/Attractions-g147335-Activities-c49-Saba.html>.

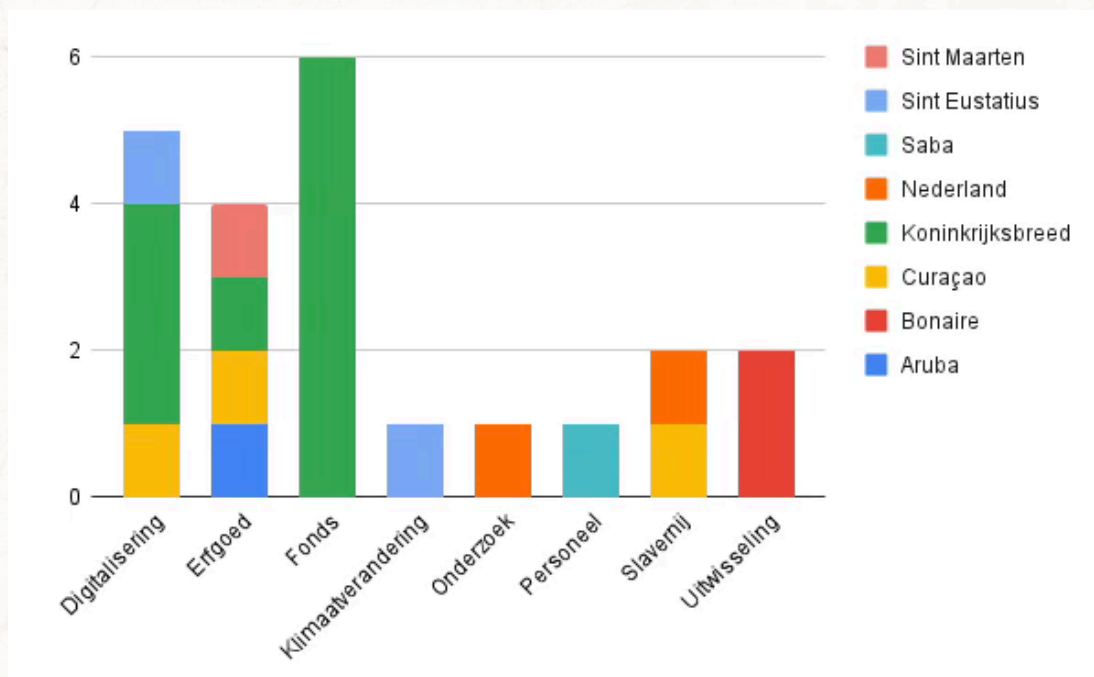
Universiteit Leiden. "A Look Inside the Saba Archaeological Center." 2019.

<https://www.universiteitleiden.nl/nexus1492/news/sabarc-2019-finds>.

Naast de gestructureerde interviews is meer informeel gesproken met ambtenaren, bestuurders, politici, culturele vertegenwoordigers en bewoners in het gehele Koninkrijk. Daarbij noemen we met name mevr. Maghalie George, mevr. Juliette Buddingh van het Monuntenfonds/Monumentenstichting Curacao en de heer Luc Mercelina en mevr. Clara Reyes van Sint Maarten.

Bijlage 8.3: Thema's van de verschillende uitwisseling tussen Europees en Caribisch Nederland, 2024-2025

Bijlage 8.4: Initiatieven in Caribisch Nederland:

Organisatie	Land	Project	Betrokken instanties	Toelichting
Dutch Culture	Sint Maarten	Art and Heritage Fusion	- Dutch Culture - University of St. Martin - PNHSA - Axum Art Cafe - Culture, Historical Society of Saint Martin (HSSM)	2 daagse kunst tentoonstelling op Sintmaarten bij Axum Cafe, verder was er ook informatie en discussie ronde bij het University of St. Martin
Dutch Culture	ABCSSS-eilanden	Culture Fund Caribbean region: Travel grant	- Nederlands overheid - Europese Unie	- Het Cultuurfonds Caribisch Gebied (CCG) ondersteunt kunst- en cultuurprojecten in het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden, waaronder Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. - Wereldwijd rondreizen naar symposia, workshops en trainingen.
Erfgoed Academie	Nederland, ABCSSS-eilanden	Webinars over erfgoed, digitalisering, behoud van (onderwater/biodiversiteit) erfgoed.	- Rijksdienst Cultureel Erfgoed - Openbaar Lichaam Bonaire - The Dutch Caribbean Heritage Platform - St Eustatius Afrikan Burial Grounds Alliance - National Archaeological Museum Aruba - Leiden Universiteit	Reeks van 12 webinars waar in n erfgoed professionals in Caribisch en Europees deel van het koninkrijk met elkaar in gesprek maken
Rijkdienst voor het Erfgoed	Sint Eustatius	Uitwisseling van een week naar Sint Eustatius over hoe: klimaatverandering, erosie en waterbeheer de landschappen beïnvloeden en het erfgoed van het eiland.	- Rijkdienst voor het Erfgoed - Overheid van Sint Eustatius	- Ze hebben meer dan 50 locaties verspreid over het eiland bezocht, waaronder alle 22 vestingwerken, zowel gemarkeerde als ongemarkeerde begraafplaatsen, nationale parken en musea - Gemeenschapsbijdragen in Sint Eustatius

Organisatie	Land	Project	Betrokken instanties	Toelichting
Overheid van Sint Eustatius	Sint Eustatius	Van monument tot VR: Sint-Eustatius vernieuwt erfgoedbeleving	Overheid van Sint Eustatius	De grootste uitdagingen bij deze projecten waren de financiering en het samenwerken
Fonds Podiumkunsten	Nederland, ABCSSS-eilanden	Online Spreekuur Caribisch Deel van het Koninkrijk	X	Online spreekuur voor cultuurprofessionals. Dit spreekuur staat in het teken van informeren over mogelijkheden voor fondsen en
Saba Archeological Center Foundation (SABARC)	Saba	Black History Month	- SABARC - NiNsee - DeNederlandschebank - Ministerie OCW	- Aantal maanden terug heeft er een werving plaatsgevonden voor een 'Education and Outreach Officer' verantwoordelijk voor de public affairs - Bookpresentaties, lezingen en workshops over genealogie
National Archeological Anthropological Memory Management	Curaçao	X	- Digital Library of the Caribbean(DLOC) - Digital Heritage Netherlands (DEN) - Dutch Caribbean Heritage platform (DCHP) - Dutch Caribbean Digital Heritage Network - Museum Beeld en Geluid - Cultuurfonds Caribisch Gebied - International Association for Caribbean	- Vorig jaar partnerschap aangegaan met verschillende erfgoed instanties - Uitwisseling/co-creatie tussen Artiest Tirzo Martha en Museum van Bommel - Bezoeken aan conferenties IACA mede gefinancierd door Cultuurfonds

Re-presenting Europe	Nederland Curaçao	Re-presenting Europe	• NWO • Culturecapsule	• Hebben in 2025 een bezoek gedaan aan Curaçao om kennis te delen over het digitaliseren van erfgoed instellingen
Stichting Rancho	Aruba	Heritage, History and Healing Aruba's Future	• PNHSA • Fundacion Lanta Papiamentu • Metabolic Foundation • Sombrilla Group • Ministerie van Natuur en Cultuur	• Herschrijven van koloniale naratieven,, bouwen van gezamenlijke culturele netwerken, orale geschiedenis
ICOM Nederland	Online bijeenkomst		• Terramar Museum • ICOM Nederland	
Terramar	Uitwisseling (Studenten)	'Making Bonairean Heritage Together'	• Terramar Museum • Universiteit Utrecht	
Het cultuurfonds caribisch gebied, Fonds voor Cultuurparticipatie	Online	Whispers of the past		Erfgoed, Verleden van Sint Eustatius

Bijlage 8.5: Overzicht van de meest terugkerende thema's uit de interviews, gerangschikt naar frequentie (1 = meest genoemd, 9 = minst genoemd)

Nr.	Thema	Toelichting
1	Behoud en beheer van erfgoed	Conservering, inventarisatie, collectiebeheer, ontzamelen, duurzame opslag; kennis en training.
2	Digitalisering en kennisdeling	Digitalisering van collecties en archieven; inclusieve toegang, innovatieve museale presentatie, provenance research, educatieve tools.
3	Community building en participatie	Musea en erfgoedinstellingen als gemeenschapscentra; participatieve aanpak, versterken van lokale initiatieven en eigenaarschap.
4	Onderwijs en capaciteitsopbouw	Opleidingen, stages en trainingen; erkenning van lokale expertise; certificering en kennisoverdracht op maat voor Caribische context.
5	Cultureel ondernemerschap en toerisme	Cultureel ondernemerschap, duurzame toerisme-initiatieven, het betrekken van kunstenaars en ambachtslieden, nieuwe expositie vormen.
6	Meerstemmigheid en maatschappelijke thema's	Bespreken van urgente en gevoelige onderwerpen (racisme, armoede, inclusieve taal); bevorderen van meerstemmigheid.
7	Kennisuitwisseling en samenwerking	Uitwisseling van netwerken en kennis binnen het Koninkrijk en internationaal; gezamenlijke onderzoeksprojecten, tentoonstellingen, fondsenwerving.
8	Specifieke thema's en domeinen	Maritieme cultuur en klimaatverandering, zoutindustrie, inheemse volkeren, Afro-Caribische storytelling, diplomatie, governance. Koloniaal verleden, slavernijverleden

